

QUICKSCAN ARCHEOLOGIE

MULTIFUNCTIONELE ACCOMMODATIE (MFA) TE HAPERT

OMGEVINGSDIENST
ZUIDOOST-BRABANT

QUICKSCAN ARCHEOLOGIE

MULTIFUNCTIONELE ACCOMMODATIE (MFA) TE HAPERT

In opdracht van

Gemeente Bladel

Opgesteld door

Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant
Wal 28
Postbus 8035
5601 KA Eindhoven

Auteur

Mevr. drs. Ria Berkvens

Controle

Dhr. drs. N. Arts

Projectnummer

235845

Datum

9 november 2016

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Inventarisatie	6
2.1	Fysisch landschap.....	6
2.2	Archeologisch landschap.....	8
2.3	Historisch landschap.....	9
2.4	Verstoringsen.....	11
3	Gespecificeerde archeologische verwachting.....	12
4	Conclusie en advies.....	14
5	Literatuur.....	15

1 Inleiding

In verband met de geplande herontwikkeling van een deel van het centrum van Hapert tot multifunctionele accommodatie (MFA) en de daarmee gepaard gaande grondwerkzaamheden, is het noodzakelijk om zicht te krijgen op de mogelijk aanwezige archeologische waarden. Het doel van bureauonderzoek is het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte archeologische waarden maar ook verstoringen, binnen het plangebied. Aan de hand van het archeologisch bureauonderzoek wordt de archeologische verwachting gespecificeerd volgens de normen zoals beschreven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Het resultaat van het onderzoek is een inhoudelijk rapport dat het bevoegd gezag de mogelijkheid biedt een beslissing te nemen over de vraag of vervolgonderzoek in het veld wel of niet noodzakelijk is.

Figuur 1: Plangebied met globale geplande ontwikkelingen

In de Verkenningennotitie (behandeld in de gemeenteraad op 28 juni 2012) is ingestemd met alternatief F (zie figuur 1), waarbij de accommodaties geconcentreerd worden in het gebied ingesloten tussen de Oude Provincialeweg, de Kerkstraat, de bypass, de Julianalaan en de Bernhardstraat (figuur 2). In het bovenstaande voorkeursalternatief ontstaan op twee locaties nieuwe ontwikkelingslocaties:

1. Het Alexandershof, doordat het gemeenschapshuis Den Tref verplaatst wordt naar het nieuwe gebied;
2. Basisschool het Palet, doordat deze school gesloopt gaat worden en middels nieuwbouw aan de MFA wordt gekoppeld.

Verder vinden er ook wijzigingen plaats bij basisschool de Marnix (gesloopt en vervolgens onderdeel van de MFA) en de Kloostertuin (verplaatsing naar MFA). De Oude Jongensschool, waarin de bibliotheek en peuterspeelzaal gehuisvest waren, is inmiddels verkocht.

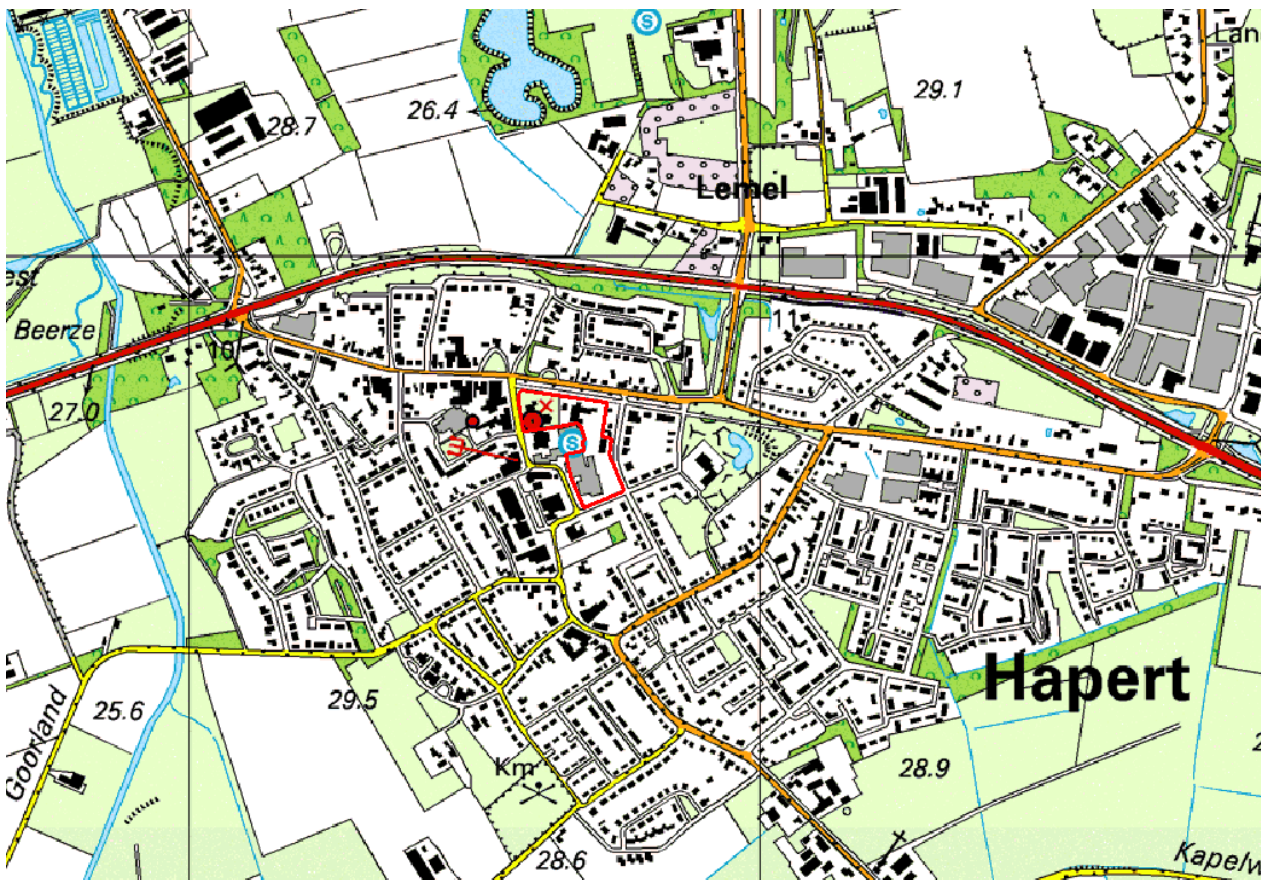
Het totaal te realiseren m² bebouwing komt neer op 6.107 m². Hiervan wordt 1.116 m² ingenomen door het bestaande en te handhaven kerkgebouw en pastorie. De overige 4.991 m² is nieuwbouw.

Administratieve gegevens onderzoekslocaties

Provincie:	Noord-Brabant
Gemeente:	Bladel
Plaats:	Hapert
Toponiem:	Hapert
Coördinaten:	145.577 x 375.762 (NW) 145.758 x 375.590 (ZO)
Oppervlakte plangebied:	Circa 1,66 ha
Aanduiding archeologische beleidskaart:	Archeologisch waardevol, hoge en middelhoge archeologische verwachting en zonder archeologische verwachting
Huidig grondgebruik:	Bebouwd, parkeerplaatsen, plantsoen en tuin

Figuur 2: Overzicht van het plangebied in Bladel (luchtfoto 2015 provincie Noord-Brabant).

Figuur 3: Ligging plangebied binnen de bebouwde kom van Hapert

2 Inventarisatie

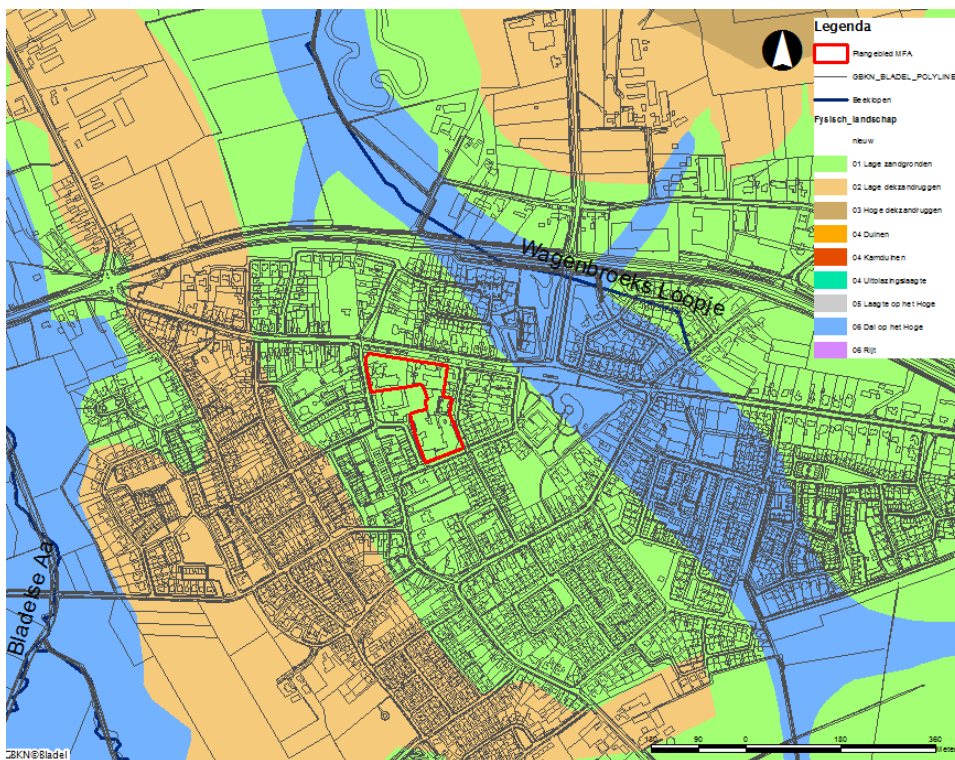
Aan de hand van de opgestelde erfgoedkaart¹ van de gemeente Bladel wordt hieronder achtereenvolgens het fysisch landschap, een inventarisatie van de archeologische waarden en historische gegevens van het plangebied toegelicht. Op basis hiervan wordt een waardering gegeven met daaraan gekoppeld een advies ten aanzien van de archeologie.

2.1 Fysisch landschap

Van de gemeente Bladel is in het kader van de erfgoedkaart ook een reconstructie gemaakt van het fysische landschap of wel de natuurlijke ondergrond.² Deze kaart is vooral van belang voor het inschatten van archeologische potenties en als basis voor de historisch geografische ontwikkeling. Voor de bewerking is uitgegaan van de oude topografie en de samenhang tussen landschappelijke structuren in de 19^e eeuw met geomorfologische – en bodemkundige kenmerken. Verdere verfijning is verkregen door gebruik te maken van de digitale hoogtegegevens. Volgens de kaart van het fysisch landschap is het plangebied gelegen op lage zandgronden, die naar het oosten toe, buiten het plangebied, overgaan in het beekdal van het Wagenbroeks Loopje (zie figuur 4). Naar het westen loopt het terrein op naar een lage dekzandrug die vervolgens wordt geflankeerd door het beekdal van de Bladelse Aa of Groote Beerze.

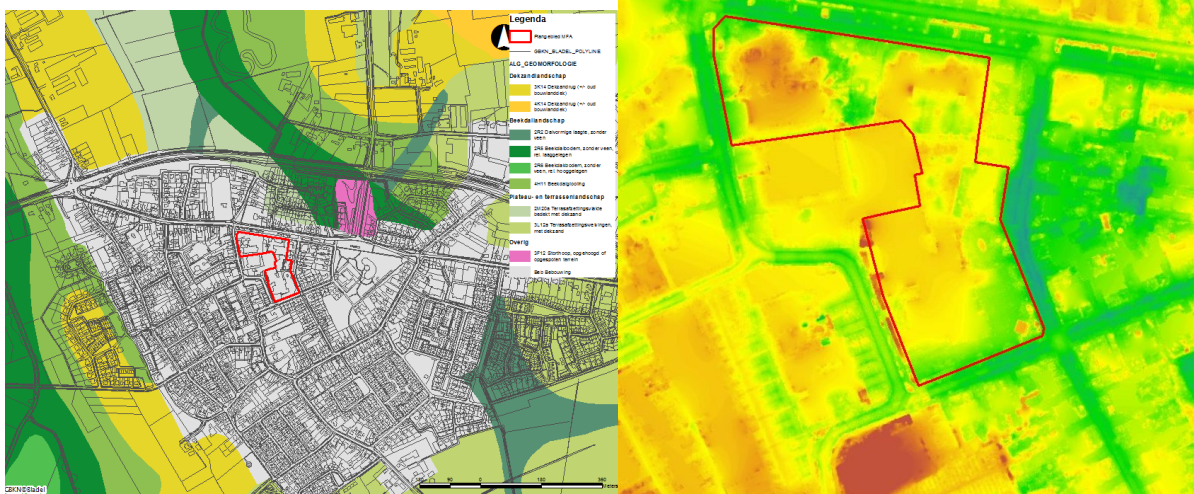
¹ Berkvens e.a. 2012: *Catalogus Cultuurhistorische Inventarisatie Erfgoedkaart Bergeijk* (Bijlage behorende bij het rapport: Kempisch erfgoed in beeld. Een regionale erfgoedkaart voor de Kempen- en A2 gemeenten Bergeijk, Bladel, Eersel, Oirschot, Reusel-De Mierden, Waalre, Valkenswaard, Cranendonck en Heeze-Leende), Eindhoven.

² De studie van het fysisch landschap is uitgevoerd door dr. Karel Leenders.

Figuur 4: Het fysisch landschap van het plangebied.

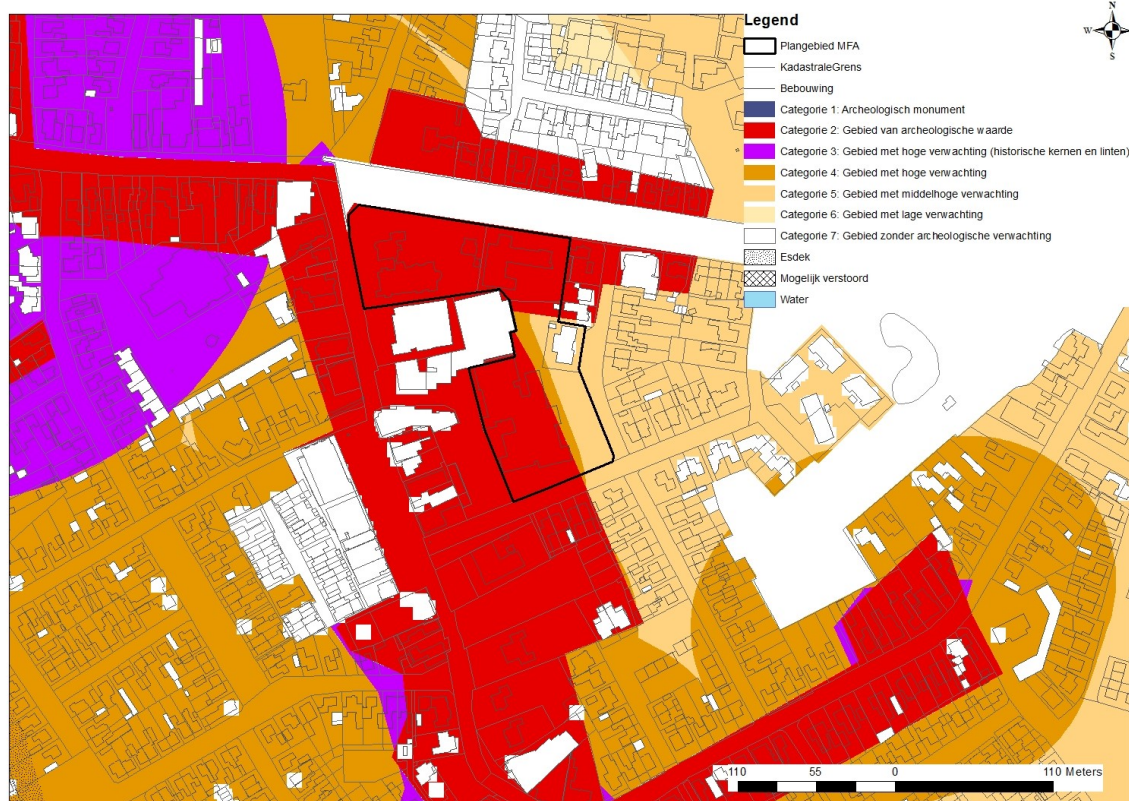
Op de geomorfologische en bodemkaarten is het plangebied niet gekarteerd vanwege de ligging in de dorpskern (fig. 5). Op het actuele hoogtebestand van Nederland (AHN2) zijn in het plangebied geen opvallende hoogteverschillen zichtbaar (fig. 6). Tot in de eerste helft van de vorige eeuw werden de relatief droge en vruchtbare gronden op de dekzandrug voornamelijk gebruikt als akker terwijl de direct langs het beekdal gelegen zone in gebruik was als hooi- of weiland.

Figuur 5 en 6: Geomorfologische kaart en het Actuele Hoogtebestand versie 2 met ligging plangebied.

2.2 Archeologisch landschap

Volgens de archeologische verwachtingen- en waardenkaart van de gemeente Bladel valt het grootste deel van het plangebied binnen een zone met archeologische waarde en een klein deel van het plangebied binnen een zone met een hoge en middelhoge verwachting (zie figuur 7). De hoge archeologische waarde hangt samen met de ligging in de historische kern van het dorp Hapert rond 1900. De hoge tot middelhoge verwachting hangt samen met de ligging in een zone van 200 m rond een historisch lint in 1832 en de ligging in een dekzandvlakte. Een van de gebouwen aan de oostzijde van het plangebied is na 1980 gerealiseerd en hiervan wordt aangenomen dat de ondergrond reeds verstoord is tot in het gele dekzand. Derhalve heeft dit gebied geen archeologische verwachting.

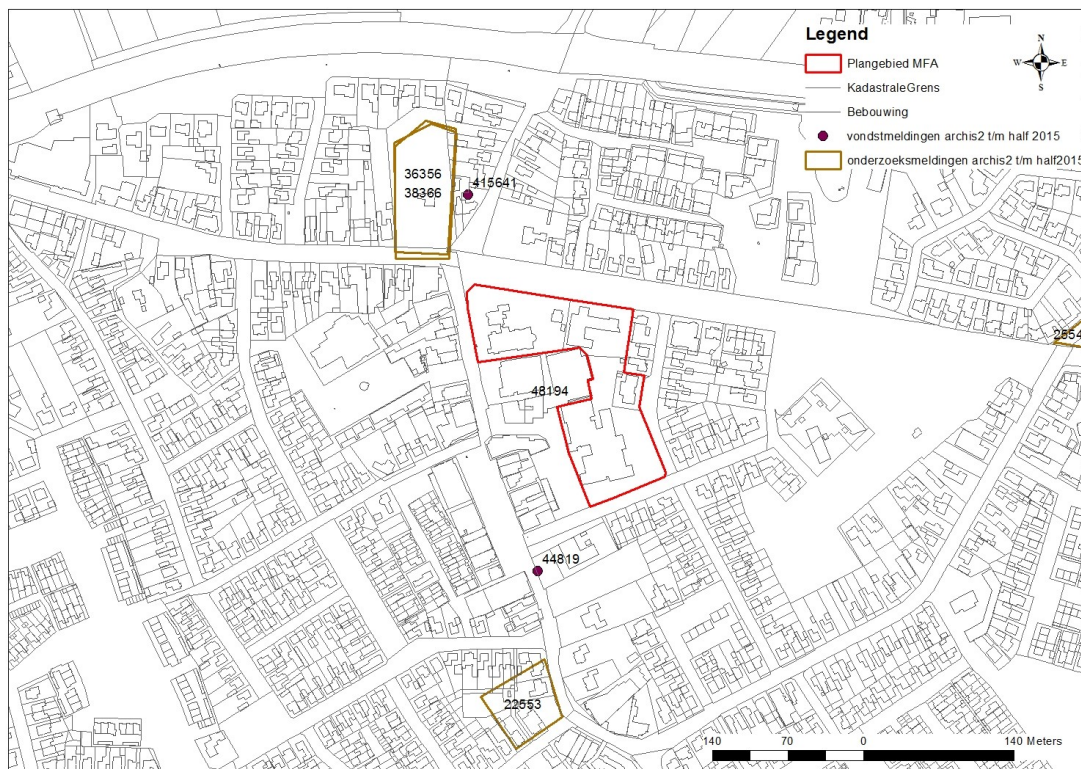

Figuur 7: Archeologische verwachtingen- en waardenkaart van plangebied MFA Hapert.

Uit het plangebied zelf zijn tot dusver geen archeologische waarden bekend. Uit de directe omgeving zijn wel twee vindplaatsen bekend (vondstmeldingen, zie figuur 8). Op minder dan 100 m naar het noorden zijn bij proefsleuvenonderzoek ten noorden van de Oude Provincialeweg een tweetal woonerven met bijbehorende percelering aangetroffen die dateren uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd (1250–1700) (vondstmeldingsnr. 415641 en onderzoeksmeldingen 36356 en 38366).³ Op nog geen 100 m naar het zuidwesten is een andere vindplaats aanwezig. Het gaat hier om de vondst van een bronzen bijl en mogelijk ook een speerpunt uit het laat-Neolithicum of Vroege Bronstijd. De vondst werd aangetroffen bij het

³ J. Lenting & M. de Wit, 2010: *Een archeologisch inventariserend veldonderzoek dmv proefsleuven aan de Oude Provincialeweg 48 te Hapert, gemeente Bladel* (ARC rapport 2010-5), Groningen.

woelen van de voortuin van de bibliotheek aan de Kerkstraat 19 op 20 cm onder maaiveld (vondstmeldingsnr. 44819).

Figuur 8: Overzicht van archeologische vindplaatsen en onderzoeken in en rond plangebied MFA Hapert (bron Archis RCE en erfgoedkaart Bladel).

Op grotere afstand rond het plangebied zijn nog meer archeologische vindplaatsen en onderzoeken uitgevoerd. Het gaat om bureau- en booronderzoeken soms met het advies om proefsleuven als vervolg te graven. De resultaten van de onderzoeken zijn te divers en liggen op te grote afstand van het huidige plangebied waardoor de informatie hieruit verder niet bruikbaar is.

2.3 Historisch landschap

Het van oorsprong middeleeuwse kerkdorp Hapert (eerste vermelding 710) heeft zich ontwikkeld op de smalle dekzand rug tussen de dalen van de Groote Beerze en het Wagenbroeks Loopje. De Provinciale Weg en de weg Castersedijk–Ganzestraat vormen de belangrijkste as waarlangs jongere lintbebouwing is ontstaan. De kern van Hapert bevond zich in het midden van de 19de eeuw om het Kerkepad en de Oude Provinciale weg, met naar het zuiden toe een uitloper langs de Kerkstraat en de Ganzestraat. In 1895 had zich een eerste bedrijf, het sigarenbedrijf van de gebroeders Claessen, te Hapert gevestigd. Het cultuurland ligt geheel op de oostelijke oever en bestaat uit een groot open akkergebied dat gedeeld wordt met Hoogeloon en Casteren, en een reeks kleinere ten zuiden daarvan. Daar staat ook de kerk. In het zuiden hoorde nog een groot heidegebied bij Hapert. Hapert was een Statendorp en in de jaren 1617 – 1648 en vóór 1559 een hertogsdorp in het kwartier Kempenland van de Meierij van 's-Hertogenbosch. Van 1559 – 1590 was de heerlijkheid in handen van de abt van Tongerlo, van 1590 – 1617 in handen van de bisschop van Den Bosch. De oude structuur van Hapert is door

wegenaanleg aan de noordrand zeer sterk aangetast. Het aanzien van het dorp is na de Tweede Wereldoorlog zeer sterk veranderd door zowel woonbebouwing als de komst van industrie.

Hapert vertegenwoordigt een voorbeeld van de secundaire kerkdorpen, ontstaan in de hoge Middeleeuwen, als afsplitsing van een oerparochie. Al vroeg kwam hier het proces van verdichting, van niet-agrarische activiteit en bebouwing rond de kerk, op gang. In 1830 staan er ca. 30 boerderijen, huizen, pastorie met kerk en protestantse kerk in twee groepjes (zie fig. 9). De oude kerk staat in het meest noordwestelijke groepje, aan de rand van de akker. Daar staat ook de pastorie en de protestantse kerk. In het zuidoostelijke groepje verrees een nieuwe kerk.

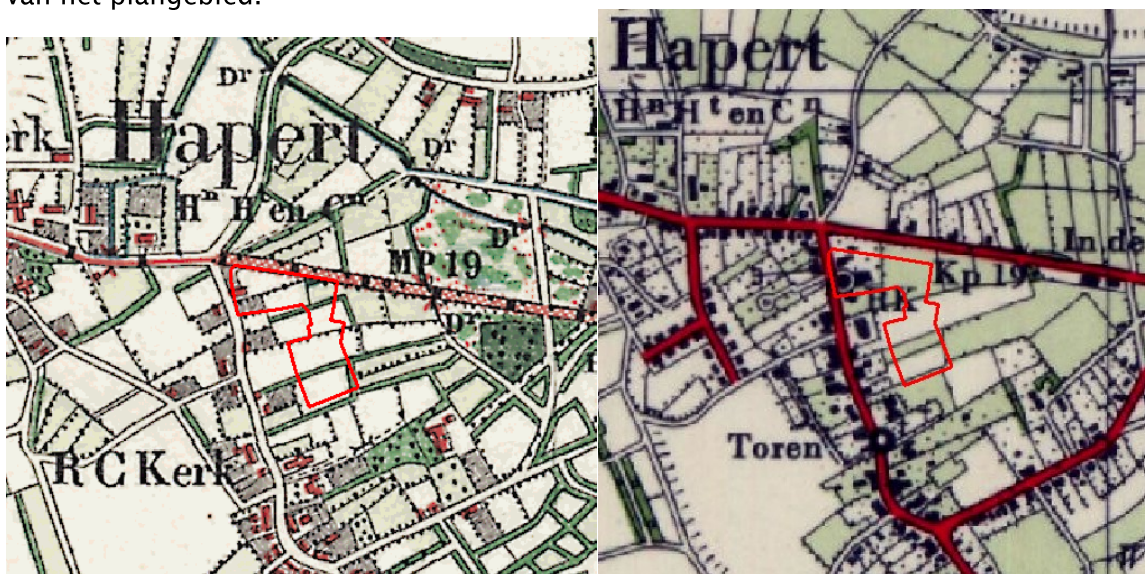
Figuur 9: Kadastrale kaart van 1832 van het plangebied. Op de kaart is te zien dat alleen het noordwesten waar een gebouw aanwezig is, deel uitmaakt van een historische kern.

Figuur 10 en 11: De Topografische Militaire Kaart van circa 1840 en de kaart van Van der Voordt-Pieck uit circa 1860. De georeferentie van beide kaarten is niet helemaal goed, want in werkelijkheid vormt de Oude Provincialeweg de noordgrens van het plangebied.

Het plangebied maakte in de 19e eeuw deel uit van besloten smalle percelen weidegronden die tot en met het beekdal van het Wagenbroeks Loopje doorliepen. Dit gebied wordt door de aanleg van de Oude Provincialeweg na 1855 recht doorsneden (zie fig. 10 en 11). Eind jaren '50 van de vorige eeuw wordt ten noorden van de provinciale weg in Hapert een omleiding aangelegd (fig. 12 en 13).⁴

Hapert en Hoogeloon vormden aanvankelijk één parochie met twee kerken. De kerk van Hapert was gewijd aan Sint-Severinus. De patronaatsrechten waren in handen van de abt van Tongerlo. De kerk wordt al in 1310 genoemd. Het gebouw stond toen op het Kerkeneind op de plaats waar nu het pand Oude Provincialeweg 69 staat. Tot voor kort heette dat huis: de oude toren. In 1648 werd de kerk aan de rooms-katholieke eredienst onttrokken en aan de gereformeerden toegewezen. De mate waarin die de kerk gebruikt hebben, lijkt onbekend te zijn evenals het moment waarop de katholieken de kerk weer terug kregen. De middeleeuwse Sint Severinuskkerk werd gesloopt in 1857 na de bouw van de nieuwe neogotische kerk aan de Kerkstraat op de plaats waar nu het kerkhof ligt. Deze kerk werd in 1924 al weer afgebroken, de toren in 1956. Van deze tweede kerk resteert alleen nog de pastorie, tegenwoordig het Belhuis geheten. Op de plaats van de tweede kerk werd de huidige begraafplaats aangelegd, na 1923. En in 1926 werd aan de Kerkstraat 3 de neoromaanse kerk gebouwd die nog altijd gelegen is in het noordwesten van het plangebied.

Figuur 12 en 13: Links, de bonnekaart van het plangebied uit circa 1900 en rechts, de topografische kaart van het plangebied uit 1960. Het gebied is nog steeds in gebruik als weide- en deels akkergrond. Alleen het noordwestelijke deel is bebouwd met de kerk en parochie.

2.4 Verstoringen

Door ontgroning en vergraving kunnen belangrijke delen van het bodemarchief aangetast zijn of zelfs verdwenen zijn. Daarom is getracht om op basis van de beschikbare informatie te achterhalen waar en in welke mate de bodem in het plangebied verstoord is. De provinciale ontgroningenkaart meldt geen ontgronde terreinen in het plangebied. Er hebben ook geen saneringen in het plangebied plaatsgevonden (www.bodemloket.nl). Het Actueel Hoogtebestand

⁴ B. Beex, Kilometerpaal "19M" herinnert aan realisatie provinciale weg Eindhoven-Reusel, z.j..

Nederland laat verder geen opvallende hoogteverschillen in het terrein zien, die kunnen wijzen op verstoringen of afgravingen (zie fig. 6).

Gezien de aanwezigheid van de diverse bebouwing is de kans aanwezig dat de bodem in het plangebied door de bouw hiervan verstoord is geraakt. Om hier meer zekerheid over te krijgen, met name over de oppervlakte en de diepte van de verstoring, zijn de bouwdoSSIERS van de panden Bernhardstraat 2 en 4, Oude provinciale weg 17 en Oude provinciale weg 21 bij de gemeente opgevraagd en bestudeerd. De pastorie met kerk aan de Kerkstraat 1 en 3 zullen waarschijnlijk blijven staan en blijven hier dan ook buiten beschouwing.

Aan de Bernardstraat 2 stond eerder het Wit-Gele Kruisgebouw. Dat werd hier in 1963 gebouwd en het bestek vermeld hierbij dat de bouwput tot op de vaste grond ontgraven diende te worden. Het pand is inmiddels gesloopt en vervangen door nieuwbouw (kinderopvang) van na 2000. Hierbij is de hele bouwput ontgraven tot in het gele dekzand. Het vlak van het gebouw staat op de archeologische beleidskaart van de gemeenten als gebied zonder archeologische verwachting. Basisschool de Marnixschool bestaat uit verschillende gebouwen (school, gymzaal, speelplaatsgebouw, opslag) die gebouwd zijn in de jaren 1960, 1970 en 1980. Voor de funderingen is de grond lokaal (stroken en poeren) en tot circa 50 cm onder maaiveld ontgraven. Voor de bouw van basisschool het Palet in 1974 werd een fundering van onderslagbalken en gewapend beton gebruikt en waar de funderingsstroken tot 130 cm werden ontgraven.

Wat de verstoring van bodemopbouw rond de hierboven beschreven gebouwen in het plangebied is, is niet zeker. Er zullen nog diverse verstoringen aanwezig zijn als gevolg van de aanleg van kabels en leidingen. Het gaat hier echter om telkens minimale lijnvormige verstoringen van 1 tot 2 meter breed waarvan niet zeker is of deze tot in de archeologische ondergrond zijn aangelegd. Archeologisch onderzoek in de regio maakt duidelijk dat dat zeker niet het geval hoeft te zijn, zeker bij elektriciteits- en datakabels. Meestal beperken deze verstoringen zich tot de bovengrond.

3 Gespecificeerde archeologische verwachting

Door middel van een analyse van de verzamelde gegevens is het mogelijk om een gespecificeerde verwachting van archeologische waarden op te stellen voor het plangebied.

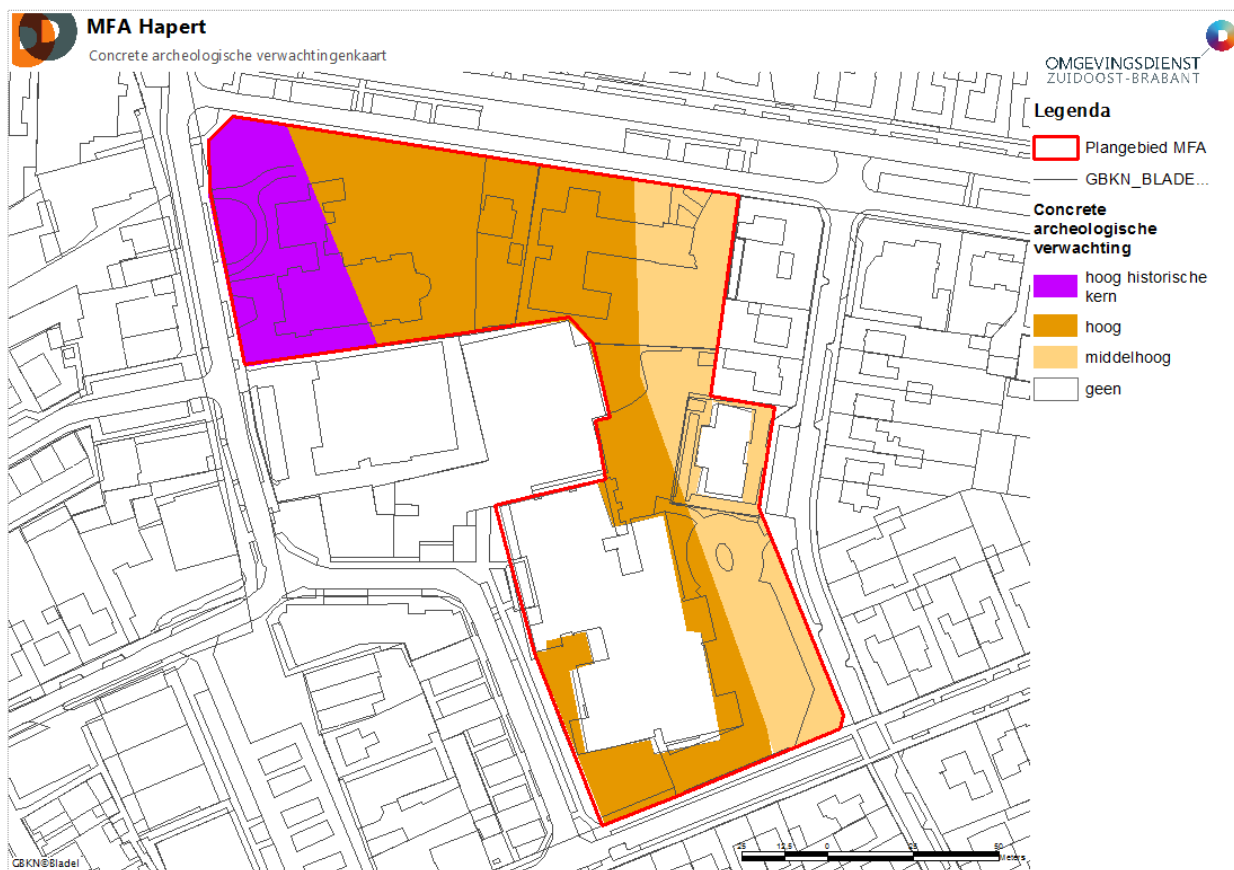
Vindplaatsen uit het Paleolithicum en Mesolithicum (Steentijd) bestaan uit een strooiing van (vuur)stenen artefacten en afval. De doorsnede van dergelijke vindplaatsen is meestal minder dan 20 m. Mogelijke grondsporen zijn ondiep en door de ouderdom al grotendeels vervaagd. De vindplaatsen kunnen zowel op de hogere dekzanden liggen als op de helling van het beekdal. Het onderzoeksgebied bevindt zich volgens het fysisch landschap op lage zandgronden op de overgang naar een beekdal. Gezien het ontbreken van vuursteenvondsten in de omgeving geldt voor het plangebied een middelhoge verwachting dat dergelijke vindplaatsen aanwezig kunnen zijn. De lage dichtheid aan vuursteenvondsten en het geringe oppervlak van de vindplaatsen maakt het moeilijk om ze te karteren. Indien de bodem in het verleden dermate geroerd is door agrarisch gebruik en door grond- en bouwwerkzaamheden, is de verwachting op een intacte vindplaats waar we de Steentijdresten in mogen verwachten, verder eerder klein.

Vanaf de late prehistorie tot in de volle middeleeuwen zijn de mensen afhankelijk van akkerbouw en veeteelt voor hun voedselvoorziening. De nederzettingen bevinden zich vooral op de vruchtbare dekzandruggen, bestaande uit sporen van paalgaten, alsmede kuilen en misschien waterputten. Deze erven beslaan een oppervlak van circa 40 x 40 m. Vanwege de verspreiding van erven in het landschap betekent de vondst van een sporencluster in het algemeen dat er vermoedelijk meer erven in het plangebied aanwezig zijn. Gelijktijdige bewoning lag gemiddeld 100 m uit elkaar en de buurtschappen bestonden uit een tot drie huishoudens. Uit het plangebied en de directe omgeving zijn geen bewoningssporen bekend uit deze periode, alleen een losse vondst van een bronzen bijl en mogelijk een speerpunt uit de late prehistorie. De vondst is echter afkomstig uit de bovengrond/bouwvoor, waardoor het goed mogelijk is dat deze voorwerpen van elders zijn aangevoerd. De ligging van het plangebied in een lagere dekzandvlakte op de rand naar een beekdal, is verder ook minder aantrekkelijk als woonplek. De hogere zandrug ten westen van het plangebied komt daar meer voor in aanmerking. De kans op sporen van bewoning uit de late prehistorie tot en met de volle middeleeuwen zijn daardoor middelhoog. Sporen van economische en agrarische activiteiten kunnen hier verder ook aanwezig zijn. De algehele archeologische verwachting voor de periode late prehistorie tot en met volle middeleeuwen is daarmee middelhoog.

Voor de late middeleeuwen en nieuwe tijd gaat het ook om grondsporen en minder om archeologische vondsten. De bewoning verschuift in de late middeleeuwen naar de latere bekende gehuchten zoals het Kerkeneind hier in Hapert. De hogere dekzandruggen die voorheen bewoond waren werden in gebruik genomen als grote open akkercomplexen. Het sporenniveau is aanwezig direct onder de bouwvoor. De oudste kern van Hapert lag tot in het midden van de 19^e eeuw op ruim 250 m ten noordwesten van het plangebied rond de middeleeuwse kerk op het Kerkeneind. Hier zal ook de kern van het oude Hapert gelegen zijn en vandaar dat op de archeologische beleidskaart de verwachting rondom deze oude kerklocatie een hoge verwachting heeft. Dit wordt ook bevestigd door archeologisch onderzoek ten noorden van de Oude Provincialeweg waarbij bewoningssporen uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd werden aangetroffen. Alleen direct aan de Kerkstraat was in het huidige plangebied bewoning aanwezig die teruggaat tot in de 18^e eeuw en mogelijk eerder. Omdat niet zeker is of de bewoning in de late middeleeuwen en het begin van de nieuwe tijd ook al aan de Kerkstraat gelegen was, is een zone van 100 m rondom de historische kernen en linten van 1830 getrokken. Archeologisch onderzoek laat namelijk zien dat ook in deze periode de bewoning nog wel eens verschoof. De hoge archeologische waarde zoals weergegeven op de archeologische beleidskaart hangt enkel samen met bewoning die hier na 1900 verscheen, maar hangt niet samen met daadwerkelijke concrete archeologische vondsten. De historische kaarten laten tot circa 1900 vooral een gebruik als weidegrond binnen het plangebied zien waarschijnlijk vanwege de lagere ligging nabij het beekdal. Mogelijk was er sprake van periodieke nattere perioden waarbij het gebied ook diende als overstromingsgebied. Na 1900 lijkt het gebied te zijn opgehoogd om deels in gebruik te kunnen worden genomen als akker. De archeologische waarde voor het plangebied is om deze reden dan ook bijgesteld naar een deels hoge (historische) en deels middelhoge verwachting.

De gespecificeerde verwachting voor het plangebied bestaat daarmee concreet uit een hoge archeologische verwachting historische kern op bewoningssporen voor de late middeleeuwen en nieuwe tijd voor het gebied direct rond de Kerkstraat waar in de 19^e eeuw al historische

bewoning aanwezig was (zie fig. 14) met daar omheen een zone van 100 m voor mogelijke voorlopers van deze bewoning uit dezelfde periode. Voor de rest van het plangebied geldt een middelhoge verwachting op sporen van bewoning uit de periode Steentijd tot en met volle middeleeuwen en agrarische en economische activiteiten voor alle perioden vanwege de lagere ligging en het ontbreken van concrete vindplaatsen in de directe omgeving van het plangebied. Lokaal blijkt het plangebied diepgaand verstoord te zijn door bouwwerkzaamheden waarbij de bodem tot in het dekzand verstoord is. Het gaat hier om de locaties van de kinderopvang en basisschool het Palet aan de Bernardstraat. Hier is geen sprake meer van een archeologische verwachting.

Figuur 14: De bijgestelde archeologische verwachtingenkaart voor het plangebied MFA te Hapert.

4 Conclusie en advies

In verband met voorgenomen herontwikkeling van plangebied MFA in Hapert is voor het onderhavige plangebied een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. De bekende archeologische gegevens geven voor het plangebied voldoende concrete aanwijzingen voor een middelhoge verwachting voor de vroege prehistorie tot en met de volle middeleeuwen en een deels hoge verwachting (historische kern) voor de periode late middeleeuwen en nieuwe tijd. Voor de locaties van de kinderopvang en de basisschool aan de Bernardstraat (circa 3345 m²) kan op basis van de verstoorde ondergrond de archeologische verwachting naar geen verwachting worden bijgesteld.

Op basis van het archeologisch beleidsplan van de gemeente Bladel is voor terreinen met een hoge archeologische verwachting historische kern archeologisch onderzoek noodzakelijk, indien bodemingrepen plaatsvinden met een oppervlak groter dan 250 m² en dieper dan 30 cm. Voor gebieden met een hoge archeologische verwachting geldt een ondergrens van 500 m² en een diepte van 30 cm, terwijl voor de middelhoge verwachting een ondergrens geldt van 2500 m² en een diepte van 30 cm. Omdat in de zone met een hoge verwachting historische kern van het plangebied aan de Kerkstraat zoals het er nu naar uitziet, geen bodemingrepen zullen worden uitgevoerd in het kader van de herontwikkeling, gaan we hier uit van de hoge archeologische verwachting als hoogste categorie archeologische verwachting met bijbehorende ondergrens. Gezien de geplande ingrepen in deze zone zal nader archeologisch onderzoek moeten plaatsvinden om daadwerkelijk vast te stellen of we hier te maken hebben met archeologische waarden. Vanwege de onzekerheid over de bodemopbouw (nat-droog, overgang zandvlakte naar beekdal) en de mogelijke verstoringen die als gevolg van ophoging voor agrarisch gebruik en de latere bouwwerkzaamheden in het verleden hebben plaats gevonden, adviseren wij in het plangebied een inventariserend archeologisch onderzoek te laten uitvoeren door middel van een aantal verkennende boringen. Om de archeologische verwachting alsmede de bodemopbouw en de mate van (mogelijke) verstoring te toetsen, wordt geadviseerd om binnen de grenzen van het totale plangebied een verkennend archeologisch booronderzoek uit te laten voeren (conform het protocol IVO-Overig van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 4.0 en de aanvullende richtlijnen van de gemeente Bladel). Dit betekent dat er 6 boringen per ha met een 3 cm guts of 7 cm edelmanboor zullen worden gezet, regelmatig verspreid over het plangebied.

Indien in het plangebied (inderdaad) sprake blijkt te zijn van een diepe verstoring tot in de C-horizont of een dermate natte ondergrond, dan kan daarmee mogelijk de archeologische verwachting voor (delen van) het plangebied worden bijgesteld naar laag. Op basis van de boringen wordt ook duidelijk wat de concrete diepteligging van de mogelijk aanwezige archeologische resten is, zodat daar in de planvorming zo mogelijk rekening mee gehouden kan worden. Indien uit het verkennend booronderzoek blijkt dat er geen sprake is van verstoringen en op basis van de gespecificeerde verwachting een archeologische vindplaats niet kan worden uitgesloten, dan zal het advies zijn om in het plangebied een proefsleuvenonderzoek (karterend en/of waarderend) uit te voeren.

Het booronderzoek dient te worden uitgevoerd door een archeologisch bedrijf bevoegd tot het uitvoeren van archeologische booronderzoeken (Erfgoedwet 2016, art. 5.1 & 52). Voor de precieze invulling van het vervolgonderzoek moet een plan van aanpak (PvA) worden opgesteld.

5 Literatuur

Berkvens, R. e.a., Kempisch erfgoed in beeld. Een regionale erfgoedkaart voor de Kempen- en A2 gemeenten Bergeijk, Bladel, Eersel, Oirschot, Reusel-De Mierden, Waalre, Valkenswaard, Cranendonck en Heeze-Leende (SRE Milieudienst), 2012.

Kaartmateriaal en websites

- GBKN, topkaarten en de kadastrale ondergrond (gemeente);
- Luchtfoto provincie Noord-Brabant;
- Kadasterkaarten 1832;
- Voordt – Pieck, L. van der, M. Kuijl. *Kaart der provincie Noord-Brabant, bestaande uit 12 bladen met verzamelings-kaart, volgens de opmetingen van het kadaster.* – (S.l.=Maastricht) : Geographisch Etablissement van F. Desterbecq, 1842. – 1 deel (ongepagineerd).; plano, In portefeuille.
- Staring Centrum, 1977: *Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000*, Staring Centrum, Wageningen.
- Stichting voor Bodemkartering, 1981: *Bodemkaart van Nederland 1:50.000*, Stiboka Wageningen.
- *Grote Historische Atlas van Noord-Brabant (Bonnekaartjes) ca. 1900 en 1930, schaal 1:25.000*, Tilburg
- *Grote historische atlas van Nederland Noord-Brabant 1836-1843, schaal 1:25.000*; Tilburg
- Bodemsaneringen en verontreinigingen: www.bodemloket.nl
- Erfgoedkaart gemeente Bladel, zie <http://atlas.odzob.nl/erfgoed>
- AHN2
- Archis 2